

شماره .....
 تاریخ .....
 پست .....
 .....

جمهوری اسلامی ایران
 وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

معارف سلامت

ریاست محترم دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
 ریاست محترم هیئت مدیره و مدیر عامل سازمان بیمه خدمات درمانی
 ریاست محترم هیئت مدیره و مدیر عامل سازمان تامین اجتماعی
 مدیر عامل محترم سازمان بیمه خدمات درمانی نیروهای مسلح
 سرپرست محترم کمیته امداد امام خمینی (ره)

ریاست محترم سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران

جناب آقای دکتر حافظی

معاون محترم توسعه مدیریت و منابع

جناب آقای دکتر عین الهی

معاون محترم آموزشی

جناب آقای دکتر دیناروند

معاون محترم غذا و دارو

جناب آقای دکتر امین لو

معاون محترم وزیر در امور مجلس

جناب آقای دکتر دلاوری

معاون محترم امور هماهنگی و دبیر مجامع

جناب آقای دکتر واسعی

معاون محترم تحقیقات و فن آوری

سلام علیکم

به پیوست یک نسخه از آئین نامه تعیین حدود صلاحیت ماماهاى کارشناس و کارشناس ارشد (پانزده برگ) که به توشیح مقام محترم وزارت رسیده است ایفاد مینماید. مقتضی است دستور فرمائید در خصوص اجرای مفاد آن و ابلاغ به مراکز تابعه اقدام نمائید.

دکتر سید حسن امامی رضوی

معاون سلامت
 وزارت

۵۱۹۲۱/س

رونوشت

- انجمن علمی مامائی ایران ۱۳۸۵/۵
- جمعیت مامائی ایران
- مسئول محترم واحد مامائی اسرکار خاتم یابانی

شماره .....
تاریخ .....
پست .....

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

آیین نامه تعیین حدود صلاحیت ماما‌های کارشناس و کارشناس ارشد

ماده ۱- تعریف ماما

ماما به شخصی اطلاق می‌شود که تحصیلات مامایی را در حد کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا برابر مقررات در مراکز آموزش داخلی و خارجی به پایان رسانیده و موفق به اخذ مدرک تحصیلی از مراکز معتبر مورد تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی شده باشد. او قادر است خدمات بهداشت پاروری را (از تولد تا سالمندی) به زنان، خانواده و جامعه ارائه نماید و موجب ارتقای سلامت مادر، نوزاد و در نهایت جامعه گردد. وی می‌تواند با ارائه اقدامات اورژانس در نبود پزشک و ارجاع به موقع، به نجات جان مادر و نوزاد کمک نماید.

همچنین می‌تواند به عنوان محقق، مجری یا همکار طرح تحقیقاتی به اسر مدیریت و پژوهش در کار حرفه‌ای خود بپردازد. ماما می‌تواند خدمات مامایی را با توجه به حدود شرح وظایف در بیمارستان‌ها، درمانگاهها، واحدهای بهداشتی، مراکز مشاوره مامایی، منازل، دفاتر کار مامایی و سازمانها ارائه دهد.

با عنایت به تعریف فوق، ماما موظف است در حیطه شرح وظایف ذیل در جایگاه خود انجام وظیفه نماید.

تبصره ۱: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌تواند بنا به نیاز سیستم شبکه و واحدهای تابعه، زیر نظر مدیریت شبکه، متخصصین زنان و مامایی، کارشناسان و کارشناسان ارشد مامایی از وجود کارکنان‌های مامایی استفاده خدمتی مورد نیاز را به عمل آورد. تبصره ۲: ماما موظف است ضمن تشخیص موارد غیرطبیعی در فرآیند مراقبتها، مندرج را به پزشک متخصص ارجاع دهد. مسئولیت پیگیری پس خوراند و ادامه مراقبت‌ها بنا به توصیه‌های پزشک مربوطه به عهده وی می‌باشد.

تبصره ۳: ماما باید در ارائه کلیه خدمات خود استانداردهای شغلی، حدود وظایف و اخلاق حرفه‌ای در حقوق بیمار را رعایت نماید.

در این آیین نامه به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی "وزارت"، پزشک متخصص زنان و زایمان "پزشک"، آخرین دستورالعمل‌های صادره از وزارت بهداشت "دستورالعمل" گفته می‌شود.

ماده ۲: شرح وظایف ماما در حوزه بهداشت باروری

۱ - دوران قبل از بارداری:

وظایف ماما در دوران قبل از بارداری شامل: آموزش، مشاوره، غربالگری و ارائه خدمات مطابق دستورالعمل می باشد.

۲- دوران بارداری

۱-۲- خدمات سرپایی

- گرفتن شرح حال، تاریخچه مامایی و تعیین تاریخ احتمالی زایمان
- انجام معاینات فیزیکی و مانورهای لنوئولد
- معاینات ارزیابی لگن
- توربین، کنترل علائم حیاتی، بررسی ارتفاع رحم، پایش رشد جنین و سمع صدای قلب جنین
- درخواست آزمایشات تشخیص حاملگی (خون، ادرار)
- درخواست آزمایشات معمول حین حاملگی مطابق با دستورالعمل شامل: کامل ادرار، گشت ادرار، CREATININE, BUN, CHOLESTROL, HBSAb, HBSAg, VDRL, FBS, CBC Diff, Hct, Hb, Blood Group RH, HIV, GCT, GTT, TRIGLYCERIDE تیتراژ آنتی بادی ضد سرخچه، گومیس غیرمستقیم
- درخواست سونوگرافی حاملگی، بررسی سلامت جنین و بیوفیزیکال پروفایل
- مشاوره و آموزش دوران بارداری در زمینه بهداشت فردی، تغذیه، علائم هشدار، مصرف داروها، رفتارهای پرخطر، عوامل خطر محیطی و شغلی، بهداشت دهان و دندان، ورزشهای دوران بارداری و آمادگی جسمی و روحی دوران بارداری، وضعیتهای مختلف زایمان، مزایای زایمان طبیعی، مضرات سزارین های غیر ضرور، ترویج تغذیه با شیرمادر، مراقبت از نوزاد، مراقبتهای پس از زایمان و تنظیم خانواده
- صدور گواهی سلامت مادر برای شرکت در کلاسهای آمادگی دوران بارداری و زایمان
- برگزاری کلاسهای آموزش دوران بارداری، کلاسهای آمادگی برای زایمان

۸۸۱۵۱

- آموزش روش‌های بی‌دردی و کاهش درد زایمان برای مادر و همراه
- ارزیابی سلامت جنین شامل: بررسی حرکات جنین، NST، تبصره ۴: ماما می تواند OCT (Oxytocin Challenge Test) را زیر نظر پزشک انجام دهد
- تجویز داروهای مجاز در حاملگی طبق لیست پیوست و برابر دستورالعمل‌های مربوطه
- انجام کلیه مراقبت‌های لازم از مادران باردار مبتلا به بیماری‌های داخلی و جراحی ضیق دستورالعمل

۲-۲- وظایف مربوط به گروه مادران پرخطر بستری

انجام اقدامات مراقبتی و درمانی در گروه مادران باردار پرخطر بستری بر اساس دستورالعمل و دستور پزشک

۳- حین لیبر و زایمان

- گرفتن شرح حال، معاینه فیزیکی و ثبت در پرونده
- تصمیم‌گیری، دستور پذیرش و تشکیل پرونده مطابق فرم‌های مربوطه
- معاینه واژینال و ثبت پیشرفت زایمانی در فرم پارتوگراف و پرونده مادر
- تشخیص فوریت‌های مامایی و اطلاع به پزشک مقیم یا آنکال برای حضور بر بالین بیمار
- درخواست انجام آزمایشات (خون، ادرار، فرن تست، نیتراژین تست، رزرو خون)
- تبصره ۵: انجام فرن تست و نیتراژین تست به عهده ماما است.
- درخواست روش‌های پاراکلینیکی (سونوگرافی، رادیوگرافی، NST، BPS)
- تبصره ۶: ماما می تواند OCT را به منظور ختم حاملگی زیر نظر پزشک انجام دهد.
- انجام اقدامات اورژانس مامایی در مواقع عدم دسترسی به پزشک و ارجاع مادر یا نوزاد به سطوح بالاتر مراقبتی منطقه
- دستور و نظارت بر انجام شیو و انما
- پذیرش زانو در اتاق درد و زایمان

شماره
تاریخ
پست

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

- کنترل صدای قلب جنین و ثبت آن
- انجام فیتال مانیتورینگ و تفسیر نتایج آن (پس از طی دوره های آموزشی)
- کنترل علائم حیاتی مادر
- کنترل انقباضات رحمی (طول مدت، شدت و فاصله انقباضات) و ثبت در پرونده
- گرفتن رگ و مایع درسانی وریدی و انواع تزریقات طبق دستور پزشک
- تزریق سولفات منیزیم به بیماران مبتلا به پره اکلامپسی و اکلامپسی در صورت عدم حضور پزشک (دوز اولیه انفوزیون عضلانی در واحدهای تسهیلات زایمانی و در موارد اورژانس تا دسترسی به پزشک و مراکز درمانی تخصصی) طبق دستورالعمل
- تحریک زایمانی (INDUCTION) - تقویت و تشدید دردهای زایمان (AGUMENTATION) با دستور پزشک مطابق با دستورالعمل
- آماده نمودن مادر برای انجام سزارین شامل: تشکیل پرونده، درخواست آزمایشها، سونداژ ستانه و انجام مراقبت های روتین قبل از سزارین
- درخواست آزمایشات کلیوی و کبدی در هیپرتانسیون بارداری (براساس دستورالعمل)
- استفاده و به کار بردن روش های غیر دارویی کاهش درد زایمان شامل: ماساژ، آروماتراپی، طب فشاری، تزریق داخل جلدی آب مقطر استرین، گرما و سرما درمانی، بیوفیدبک، موسیقی درمانی، الگوهای تنفسی، تن آرامی، تصویرسازی، تجسم مثبت، وضعیت های مختلف لیبر و زایمان، TENS، استفاده از حضور همراه آموزش دیده
- مراقبت از مادر هنگام استفاده از روش های دارویی کاهش درد زایمان (اپیدورال و انتونوکس) زیر نظر پزشک متخصص بیهوشی
- تبصره ۷: به کارگیری روشهای دارویی و غیر دارویی کاهش درد زایمان منحصر " پس از طی دوره های آموزشی مورد تأیید وزارت با سازمان نظام پزشکی مجاز می باشد.
- حضور در طی مراحل لیبر و زایمان به عنوان همراه (دولا)

۸۸۵۲۹

شماره
تاریخ
پست

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و امور پزشکی

- بنی سیلین و مشتقات آن شامل ویال های ۸۰۰۰۰۰۰-۶،۳،۳ و LA ۱۱۲۰۰/۰۰۰. آمیبی سیلین (خوراکی و تزریقی) سفالکسین خوراکی، ناکسی سایکلین، آموکسی سیلین (خوراکی و تزریقی)، آزیترومایسین، سفیکسیم، ازیترومایسین سفالوتین و کلوزا سیلین با رعایت ملاحظات تشخیصی مثل حساسیت به بنی سیلین و سابقه آلرژی
  - قرص های کوتریموکسازول، نالیدیکسیک اسید و سیپروفلوکساسین متوط به نتیجه کشت ادرار
  - کلوتریمازول، نیستاتین، میکونازول، بتادین، تریبل سولفا، منرونیدازول، کلیندا مایسین به صورت قرص خوراکی، کرم موضعی، پماد موضعی، سوسیانسین، شاف، قرص، زل و کرم واژینال
  - داروهای ضد خارش ایمن در حاملگی مانند لوسیون ژرانیوم، پماد کالامین D، کالامین، تریاسینولون NNG، تریاسینولون، فلونوسینولون، هیدروکورتیزون، کالاندولا و دکسیانتول
  - فلوکونازول به صورت قرص و کپسول
  - آسیکلوویر به صورت پماد و قرص
  - آمبول روگام
  - سولفات منیزیم
  - داروهای مورد نیاز جهت احیا
  - کلیه وسایل و ترکیبات ضد بارداری خوراکی، تزریقی و جلدی موجود در بازار دارویی کشور
  - داروهای گیاهی دارای مجوز وزارت
- این آئین نامه در ۶ ماده و ۱۹ تبصره به استناد ماده واحده قانون چگونگی تعیین وظایف و صلاحیت شاغلان حرفه های پزشکی و پیراپزشکی و یا کسب نظر سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسید.

دکتر انصاری
وزیر

- تبصره ۱۸۵، تنها می توان ویتامین های گروه B را به صورت آمپول تجویز نمود.
- ترکیبات آهن و مواد معدنی به صورت قرص، کیسول، شربت، قطره خوراکی کودکان
  - واکسن کزاز (توکسینید)، توام بالغین (توکسینید کزاز و دیفتیری) و سرخجه
  - داروهای ضد درد شامل: هیوسین، استامینوفن، ممتامیک اسید، دیکلوفناک، پیروکسیکام، ایبوپروفن، زلوفن، ناپروکسن و ایندومتاسین به صورت قرص، شیاف، آمپول، کیسول، پماد و ژل (فرم تزریقی دیکلو فناک و پیروکسیکام در بیماران سرپایی غیر مجاز میباشد.)
  - کلیه محلولهای ضد عفونی
  - محلول های تزریقی قندی ۵٪، قندی- نمکی، رینگر و نرمال سالین
  - آنتی اسید و ضد نفخ (الومینیم ام جی، آلومینیوم ام جی اس، پانکراتین، دایجستیو، دای متیکون، راینتیدین و سایمتدین) به صورت قرص و سوسپانسیون
  - انواع داروهای ضد تهوع و ضد حساسیت (پرومتازین، متوکلوپرامید، دیفن هیدرامین، آنتی هیستامین دکونژستان) به صورت قرص، شربت، قطره و آمپول.
  - ملین ها شامل: بیزاکودیل، پسلیموم، سی لاکس، هیدروکسید منیزیم MOM به صورت قرص، سوسپانسیون، شربت، شیاف، پودر و...
  - شربت گایافنزین در دوران بارداری
  - آمپول آکسی توسین
  - داروهای بی حسی موضعی نظیر لیدوکائین به صورت پماد، ژل و آمپول
  - ترکیبات پروژسترونی تزریقی و خوراکی (قرص و آمپول پروژسترون و قرص مدروکسی پروژسترون)
  - قرص و آمپول مترزن (داخل عضله)
  - قرص و آمپول ویتامین K و کیسول ترانس آمین
  - پماد و شیاف آنتی هموروئید

AN/51

موارد مختص دفتر کار عبارتند از:

- بستری زانو و پذیرش مسئولیت زایمان در مراکز خصوصی و دولتی یا هماهنگی بیمارستان و پزشک متخصص تبصره ۱۳: انجام زایمان در دفاتر کار یا منازل منحصرًا در موارد اورژانسی مجاز می باشد.
- تبصره ۱۴: جهت صدور گواهی ولادت توسط ماما برای زایمان در منازل و دفاتر کار لازم است توسط ادارات نظارت بر درمان دانشگاه های علوم پزشکی هر استان به ادارات ثبت احوال هر شهرستان معرفی شوند (بدیهی است رعایت قوانین ادارات ثبت احوال کشور بر عهده صادرکنندگان خواهد بود).
- توزیع وسائل پیشگیری از بارداری و ارائه آمار (طبق فرم اداره تنظیم خانواده وزارت بهداشت) تبصره ۱۵: در صورت وجود علائمی دال بر غیر طبیعی یا بیمار بودن مراجعین، ماما موظف است با متخصص زنان مشاوره نموده و نتیجه معاینه تخصصی ضمیمه پرونده مراقبتی مادر شده و مراقبتهای دوران بارداری طبق دستور ادامه یابد. (کلیه ماماها مجازند با یک متخصص زنان جهت مشاوره برای اقدامات درمانی و جراحی احتمالی یا ارجاع عقد قرارداد نمایند تا در مواقع اورژانس ارائه خدمات با سرعت بیشتری انجام شود).
- تبصره ۱۶: کلیه ماماها دارای دفتر کار می توانند با مراکز خصوصی، دولتی و خیریه دارای بخش زایمان عقد قرارداد نمایند. در شهرهایی که بخش یا بیمارستان خصوصی وجود ندارد ماماها می توانند با هماهنگی ریاست دانشگاه علوم پزشکی مربوطه با بیمارستان های دولتی طبق دستورالعمل وزارت بهداشت عقد قرارداد نمایند.
- صدور گواهی سلامت هابمن (مطابق با قوانین پزشکی قانونی)
- تجویز داروهای مجاز طبق لیست پیوست
- انجام تزریقات در دفاتر کار ماماها بر اساس اثین نامه تزریقات و بانسمان وزارت
- تبصره ۱۷: انجام تزریقات منحصرًا در خصوص داروهای مجاز مندرج در این شرح وظایف می باشد.

ماده ۶: داروهای مجاز قابل تجویز توسط ماما

- انواع ویتامین ها به صورت کیسول، قرص، شربت، قطره، پماد

۸۸۵۸۵

- هر گونه بیماری زمینه ای مادر (گوارش، صرع، کلیه، قلب، ریه، خون، دیابت، روانی، ضعف مفرط و ...)
- حاملگی اول در سن کمتر از ۱۸ سال یا بیش از ۳۵ سال
- وجود علائم پره اکلامپسی و اکلامپسی
- علائم زایمانی قبل از ۳۷ هفته بارداری
- پارگی زودرس کیسه آب قبل از ۳۷ هفته کامل بارداری
- بارداری بیش از ۴۱ هفته
- مادر RH منفی و کومیس غیر مستقیم مثبت
- تب و لرز ۲۴ پس از زایمان
- خونریزی بیش از اندازه و عدم برگشت رحم به اندازه نرمال پس از زایمان
- ترشحات غیرطبیعی و بدبوی واژینال پس از زایمان
- آبسه پستان
- عدم توانایی دفع ادرار ۱۲ ساعت پس از زایمان
- تورم، درد یکطرفه ساق و ران پای مادر بعد از زایمان
- ختم حاملگی در مادران دچار ضعف دید شدید (نمره عینک ۹ به بالا)
- هرگونه مورد غیرطبیعی مشاهده شده در آزمایشات و موارد پاراکلینیکی مربوط به جنین و مادر
- اولیگو هیدروآمیوس و پلی هیدروآمیوس
- مادران با نمایه توده بدنی غیر طبیعی (بر اساس پروتکل خارج بیمارستانی)
- اعتیاد مادر

ماده ۵: شرح وظایف ماماها در دفتر کار

شایان ذکر است وظایف و توانایی های ماما در غیر دفتر کار قابل تسری به دفتر کار نیز می باشد.

۸۸/۵۲۱

- همکاری در برنامه ریزی، اجرا و نظارت برنامه سالمندان بر اساس پروتکل وزارت بهداشت
  - برنامه ریزی مدیریت و نظارت بر بخش های مراقبتی مادران و نوزادان در منزل
  - عضویت و شرکت فعال در کمیته های ارتقاء سلامت مادران و نوزادان
- تبصره ۱۹: فوریت های ماسایی با توجه به نوع خدمات آن به عنوان اورژانس داخل بیمارستانی نیز محسوب می شود لذا وظایف ماما، در این موارد نیز تابع وظایف در موارد اورژانس است و کلیه قوانین ارائه خدمات در این زمینه مشمول آن می باشد و در موارد بروز بلایای طبیعی و حوادث غیر مترقبه ماما می تواند جزو تیم خدمات بهداشت باروری را ارائه نماید.

ماده ۴: موارد غیر طبیعی ارجاع به پزشک و پیگیری پس خوردن

- نمای جنین غیر از قله سر، قرارهای غیر طبیعی و چند قلوئی
- بیداشی علایم زجر جنین مانند: ضربان قلب کمتر از ۱۱۰ یا بیش تر از ۱۶۰، نامرتب بودن ضربان قلب، نشنیدن صدای قلب جنین و کاهش حرکات جنین
- پاره بودن کیسه آب به مدت بیش از ۶ ساعت
- تب در بارداری و زایمان
- پایین یا بیرون افتادن بند ناف
- الگوی انقباضات غیر طبیعی مانند: طولانی شدن، متوقف شدن، پشت سر هم شدن انقباضات در مراحل لیبر و زایمان (طبق پارنومگراف)
- وجود هرگونه توده و انسداد در مسیر کنال زایمان
- هرگونه سابقه جراحی (سزارین قبلی)، حاملگی غیر طبیعی، سقط های مکرر و نازایی
- وجود هرگونه خونریزی غیر طبیعی
- فشارخون بالاتر از ۱۴۰/۹۰ و حملات تشنجی
- فشارخون پایین و بروز علایم شوک

ی ۸۸۵۱

- درمان عوارض ناشی از استفاده از روشهای پیشگیری از بارداری مانند: تهوع، استفراغ، خونتریزی های رحمی، لکه بینی، اختلالات قاعدگی و افزایش ترشحات واژینال طبق دستورالعمل
- درمان عفونت‌های دستگاه تناسلی زنان در حد مجاز
- درمان ماستیت پس از زایمان با آنتی بیوتیک و اقدامات درمانی تا قبل از تشکیل آبسه. در صورت تشکیل آبسه ارجاع به پزشک
- انجام واکسیناسیون زنان باردار، واکسیناسیون شیرخواران و کودکان کمتر از هشت سال طبق دستورالعمل
- ارائه خدمات کودک سالم و بیمار طبق دستورالعمل
- ارائه خدمات مراقبتی مرتبط با جراحی و بیماریهای زنان در بخش های داخلی و جراحی زنان

ماده ۳: وظائف در حیطه های آموزشی، پژوهشی، نظارتی و مدیریتی

- ارائه، اجرا و انجام طرحهای پژوهشی (ملی و بین المللی) به عنوان مجری و همکار
- همکاری در مراکز تحقیقاتی پژوهشی به عنوان پژوهشگر
- برنامه ریزی و نظارت بر تیم های پژوهشی
- همکاری در برگزاری کارگاهها، سمینارها و کنگره های آموزشی دانشگاههای علوم پزشکی، دانشکده ها و سازمانها
- مدرس کارگاهها، سمینارها، کنگره های آموزشی برگزار شده در دانشگاههای علوم پزشکی، دانشکده ها و سازمانها
- برنامه ریزی، نظارت و آموزش سایر پرسنل تیم بهداشتی و رابطین بهداشتی در خصوص بهداشت باروری
- آموزش و همکاری در آموزش دانشجویان پزشکی، پیراپزشکی
- همکاری در برنامه ریزی و نظارت بر برنامه رابطان بهداشتی
- همکاری در برنامه ریزی و نظارت بر تیم پزشک خانواده در کنار پزشک
- همکاری در برنامه ریزی، اجرا و نظارت بر برنامه تنظیم خانواده براساس پروتکل وزارت بهداشت
- همکاری در برنامه ریزی، اجرا و نظارت بر برنامه میانسالان براساس پروتکل وزارت بهداشت

AA/3/1

شماره .....
تاریخ .....
پست .....

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و امور پزشکی

- انجام معاینات دوره‌ای پستان و غربالگری بیماری‌های مربوطه و ارجاع به پزشک در صورت لزوم
- انجام معاینات دستگاه تناسلی و غربالگری بیماری‌ها و ارجاع به پزشک در صورت لزوم
- انجام دوره‌ای یاب اسمیر و نیز بررسی سیتولوژیک نمونه
- معاینه نوزاد، شیرخوار، کودک کمتر از ۸ سال طبق دستورالعمل
- ارائه سایر روش‌های پیشگیری از بارداری هورمونی و سد کننده (به غیر از روش‌های جراحی) با رعایت مراقبت‌ها و معاینات مربوطه

۳-۵- ارایه خدمات شامل :

- گرفتن شرح حال، انجام معاینات فیزیکی، درخواست آزمایشات لازم و غربالگری
- در خواست آزمایشها شامل: انجام یاب اسمیر، کشت ترشحات واژن، CBC Diff, GCT, GTT, BS, FBS, BUN, BG, RH, CREATININE, TRIGLYCERIDE, CHOLESTROL, HBSAg, HBSAb, HIV, VDRL, U/A, U/C, Prolactin, SGPT, SGOT, T3, T4, TSH, FSH, LH
- درخواست سونوگرافی برای بررسی وضعیت رحم، تخمدان، وضعیت IUD
- درخواست مانوگرافی
- گذاردن انواع IUD و خارج کردن آن
- ارائه خدمت کلیه روش‌های پیشگیری از بارداری (آی یودی، کاندوم، قرص‌های خوراکی، کیسولهای کاشتنی، آمبولهای تزریقی) طبق دستورالعمل
- تبصره ۱۲: انجام آزمایشات لازم قبل از تجویز قرص‌های خوراکی، داروهای تزریقی پیشگیری از بارداری و پس از واکسنومی طبق دستورالعمل
- ارائه خدمات سایر روش‌های نوین پیشگیری از بارداری به جز جراحی در صورت ابلاغ تفهید ارائه آن خدمات توسط ماما از سوی وزارت

۱۳۹۷/۵/۱۵

- آموزش و مشاوره روش‌های تنظیم خانواده پس از زایمان و پس از سقط
  - آموزش جامعه برای جلب مشارکت آنان در برنامه‌های بهداشتی باروری به خصوص مشارکت مردان در برنامه‌های تنظیم خانواده
  - مشاوره، آموزش و غربالگری قبل از بارداری
  - مشاوره و آموزش دوران بارداری، زایمان و پس از زایمان
  - مشاوره و آموزش خودآزمایی پستان و غربالگری بیماری‌های پستان
  - آموزش واکسیناسیون مادر، نوزاد، شیرخوار و کودک کمتر از هشت سال
  - مشاوره و آموزش کودک سالم و بیمار طبق دستورالعمل
- تبصره ۱: ماما می‌تواند در مراکز بهداشتی درمانی و بیمارستانها و مراکز حمایتی و حقوقی و قضایی به عنوان مشاور بهداشت باروری (شیردهی، تنظیم خانواده، مشاوره حین ازدواج، طلاق و ...) ارائه خدمت نماید.
- آموزش و مشاوره در خصوص بیماری‌های مقاربتی، ایدز، هپاتیت و زفتارهای پرخطر
  - آموزش، مشاوره و غربالگری سرطانهای شایع زنان
  - آموزش و مشاوره در ناباروری زوجین
  - آموزش و مشاوره درخصوص مسائل و مشکلات عملکرد جنسی
  - آموزش و مشاوره در مورد بهداشت سالمندی و یائسگی
  - آموزش و مشاوره در صدمات عاطفی به مادر و خانواده نظیر از دست رفتن جنین، نوزاد و کودک
  - آموزش و مشاوره در موارد شغلی مرتبط با بهداشت باروری
  - آموزش و مشاوره مراقبت از نوزاد به مادر و خانواده
  - آموزش و مشاوره در مورد چگونگی مصرف مکمل‌ها

۵-۲ - معاینات شامل

- گرفتن شرح حال، معاینات فیزیکی، آزمایشهای غربالگری در مراجعین و آموزش به آنان

شماره
تاریخ
پست

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۳-۴- وظایف مرتبط با مراقبت از نوزاد در بخش هم اتاقی مادر و نوزاد:

- اندازه گیری قد، وزن، دورسر و دور سینه نوزاد
- بررسی علائم حیاتی
- تزریق ویتامین K1
- شستنوی معده در نوزادان بستری طبق دستورالعمل
- واکسیناسیون
- کمک به مادر در تغذیه نوزاد یا شیر مادر
- استحمام نوزاد
- مراقبت از بند ناف

۵- شرح وظایف ماما در دوران غیر بارداری

۵-۱- مشاوره و آموزش

ماما می تواند در کلیه موارد مرتبط با بهداشت باروری به مددجویان (نوجوانان، جوانان، میانسالان و سالمندان) بشرح ذیل ارائه خدمت نماید.

تبصره ۱۰: ارائه خدمات مشاوره‌ای فقط در صورت گذراندن دوره های مربوطه امکان پذیر خواهد بود.

- آموزش و مشاوره بلوغ
- آموزش و مشاوره بهداشت جنسی
- آموزش، مشاوره و غربالگری قبل و بعد از ازدواج
- مشاوره با زوجین در مورد روش های مختلف جراحی و غیر جراحی پیشگیری از بارداری مانند: مشاوره و آموزش قبل و بعد از بستن لوله ها در زن و مرد، گذاشتن IUD، روش های تزریقی، کاشتنی و ...
- آموزش و مشاوره تنظیم خانواده در منزل

۸۸۸۸۸۸

شماره .....
تاریخ .....
پست .....

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۲-۴- وظایف مربوط به مراقبت مادر در بخش هم اتافی مادر و نوزاد (از ۲ ساعت پس از زایمان تا زمان ترخیص)

- کنترل علائم حیاتی، خونریزی، قوام رحم، ارتفاع رحم، هوشیاری مادر، وضعیت بینه، وضعیت مثانه، وضعیت پستان، شیردهی، بررسی ادم پاها و وضعیت حرکتی مادر در بختن بعد از زایمان (طبق دستورالعمل)
  - آموزش تمرینات توانبخشی بعد از زایمان
  - گزارش هرگونه موارد غیرطبیعی به پزشک، درخواست حضور او و انجام فوریتهای پزشکی تا زمان حضور یا دسترسی به پزشک
  - انجام مراقبتهای پس از زایمان، اجرای دستورات دارویی و سایر اقدامات در گروه مادران پرخطر بستری (طبق دستورالعمل و بر اساس دستور پزشک)
  - آموزش مراقبتهای بهداشتی محل ابی ریانومی
  - آموزش به مادر در مورد مراقبت از خود شامل: مراقبت از پستان و نحوه شیردادن، تغذیه، استحمام، روشهای پیشگیری از بارداری، ورزشهای بعد از زایمان، واکسیناسیون، ارتباط جنسی با همسر، علایم خطر در مادر
  - آموزش به مادر در مورد مراقبت از نوزاد شامل: توجه به بند ناف، پیشگیری از هیپوترمی، علایم خطر در نوزاد و کودک نظیر زردی و غیره، پایش رشد کودک، نحوه ماساژ نوزاد بر اساس دستورالعمل مراقبت از نوزاد سالم
  - صدور دستور ترخیص مادران با زایمان طبیعی پس از انجام معاینات لازم و ارزیابیهای بعد از زایمان
  - انجام مراقبت بعد از ختم زود هنگام بارداری و انجام مراقبت بعد از سقط جنین
  - آموزش غربالگری اختلالات نیروئید نوزاد (طبق دستورالعمل)
  - صدور مرخصی استعلاجی زایمان
- تبصره ۹: فقط در مواردیکه مانا عامل زایمان باشد
- تجویز داروها و مکملهای مجاز مطابق لیست پیوست و دستورالعمل

ی. ۸۸۵۱

شماره .....
تاریخ .....
پست .....

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و امور پزشکی

۴: بعد از زایمان (زایمان طبیعی و سزارین)

۴-۱- در اتاق زایمان

- فرار دادن مادر و نوزاد در وضعیت راحت، کنترل و نظارت بر انجام ثبت اثر انگشت مادر، اثر کف پای نوزاد در پرونده
- بستن دستبند نوزاد با توجه به مندرجات پرونده
- انجام اولین تغذیه پستانی نوزاد، شیردهی و برقراری تماس پوستی بلافاصله پس از تولد مطابق با دستورالعمل
- درخواست آزمایشات کومبس مستقیم و غیرمستقیم
- تجویز آمیول روگام
- کنترل وضعیت مادر بعد از زایمان شامل: علائم حیاتی، خونریزی واژینال، قوام رحم، ارتفاع رحم، هوشیاری مادر، بررسی مثانه، حجم ادرار و ادامه مراقبت‌ها طبق دستورالعمل تا حداقل ۲ ساعت پس از زایمان و نسبت مراقبت‌های ارائه شده در پرونده
- کنترل خونریزی رحم: ماساژ دستی، بررسی وضعیت رحم، بررسی پرینه
- تجویز داروهای کنترل کننده خونریزی مانند: اکسی توسین و مترون
- اقدام به تخلیه مثانه در صورت احتیاس ادرار مطابق پروتکل وزارت بهداشت
- مراقبت‌های مرحله چهارم زایمان طبق دستورالعمل
- ثبت شرح زایمان و دستورات بعد از زایمان در پرونده
- گزارش موارد غیرطبیعی پس از زایمان نظیر خونریزی واژینال، علائم حیاتی غیرطبیعی، وارونگی رحم، حساسیت جفت به پزشک و انجام اقدامات اورژانس در صورت عدم حضور پزشک تا زمان دسترسی به پزشک
- صدور گواهی ولادت
- دستور انتقال مادر و نوزاد به بخش بعد از زایمان و اجرای طرح هم جواری مادر و نوزاد

۸۸۸۸

- انجام زایمان در آب در صورت تمایل مادر (انجام زایمان در آب می بایست بر اساس دستورالعمل و با موافقت متخصص کودکان بیمارستان باشد).
  - انجام مراحل مختلف زایمان با نمایش سر به طور مستقل (سه مرحله زایمانی)
  - استفاده از بی حسی موضعی برای انجام و ترمیم اپیزایاتومی
  - ترمیم پارگی پرینه درجه یک و دو
  - انجام زایمان با نمایش ته در بارداری سوم و بالاتر (در مواقع اورژانس و عدم حضور پزشک)
  - انجام کوراز رحم در صورت عدم خروج جفت در صورت عدم دسترسی به پزشک و موارد اورژانس
  - انجام فوریت‌های ماساژی در صورت عدم حضور پزشک (به جز گذاردن انواع فورسیس و واکيوم)
- توضیح: گذاردن واکيوم فقط توسط کارشناس ارشد مامائی مجاز میباشد.
- احیای مادر و نوزاد طبق دستورالعمل
  - تجویز داروهای مجاز طبق لیست پیوست و برابر دستورالعمل
  - معاینه جفت و بند ناف از نظر وجود ناهنجاریها و کامل بودن جفت
  - مراقبت اولیه نوزاد در اتاق زایمان طبق دستورالعمل شامل:
- ارزیابی قبل از تولد نوزاد، آماده سازی شرایط مناسب دما و مراقبت از نوزاد، قرار دادن نوزاد در محیط با دمای مناسب، احیای نوزادان نیازمند احیاء، کلامب و بریدن بند ناف، خشک کردن نوزاد، برقراری تماس پوست با پوست مادر و نوزاد، تعیین و ثبت آپگار نوزاد در دقیقه اول، تعیین و ثبت آپگار نوزاد در دقیقه پنجم، بررسی علائم حیاتی نوزاد، ارزیابی سلامت ظاهری نوزاد، تعیین هویت نوزاد
- اعلام جنسیت و نشان دادن نوزاد به مادر
  - دستورانتقال نوزاد از اتاق زایمان به بخش بعد از زایمان و اجرای طرح همجواری
  - صدور گواهی فوت نوزاد در صورت بروز مرده زایی یا مرگ نوزاد

ANP/...
